

Saturs

Par grāmatu (<i>K. Balodis, A. Lošmanis</i>).....	10
Izmantotie saīsinājumi.....	14
IEVADS	17
1. UZŅĒMUMA PĀREJAS RAKSTUROJUMS	25
1.1. Uzņēmuma pārejas jēdziens un mērķis	27
1.2. Uzņēmuma pārejas kritēriji	29
1.2.1. Darbtiesiskie kritēriji.....	30
1.2.2. Komerctiesiskie kritēriji.....	31
1.3. Uzņēmuma pārejas objekts	32
1.3.1. Uzņēmums.....	32
1.3.2. Uzņēmuma patstāvīga daļa.....	39
1.4. Uzņēmuma pārejas subjekti	41
1.4.1. Darba devēji.....	41
1.4.2. Darbinieks.....	44
1.4.3. Darbinieku pārstāvji.....	56
1.5. Uzņēmuma pārejas veidi un pamati	65
1.5.1. Līgumiskā pāreja.....	67
1.5.2. Ārpuslīgumiskā pāreja.....	84
2. DARBINIEKU AIZSARDZĪBAS PAMATNOSTĀDNES UZŅĒMUMA PĀREJĀ	90
2.1. Pamatnostādņu jēdziens un avoti	90
2.1.1. Pārejas direktīva.....	93
2.1.2. EST judikatūra.....	107
2.1.3. Attiecināmie cilvēktiesību instrumenti.....	116

2.2. Pirmā pamatnostādne: tieša darba tiesību un pienākumu pāreja	124
2.2.1. Darba līguma pāreja	125
2.2.2. Darba līguma grozījumu ierobežojums	128
2.2.3. Darbinieka tiesības atteikties no darba līguma pārejas	132
2.2.4. Koplīguma pāreja	135
2.2.5. Izņēmumi no tiesību un pienākumu pārejas	136
2.3. Otrā pamatnostādne: darba devēja prettiesiska uzteikuma aizliegums	142
2.3.1. Darba devēja uzteikuma aizliegums pirms uzņēmuma pārejas	144
2.3.2. Darba devēja uzteikuma aizliegums pēc uzņēmuma pārejas	146
2.3.3. Izņēmums: objektīvs darba devēja uzteikums	147
2.3.4. Darba līguma uzteikuma kārtība	151
2.3.5. Latvijā – ekvivalenta aizsardzība valsts iestādēs	154
3. DARBINIEKU AIZSARDZĪBAS PAMATNOSTĀDŅU ĪSTENOŠANA	157
3.1. Pamatnostādņu īstenošanas priekšnoteikums: informēšana un konsultēšana	157
3.1.1. Darbinieku (pārstāvju) informēšana	159
3.1.2. Sociālā dialoga nepieciešamība uzņēmuma pārejas gadījumā	164
3.2. Individuālā un kolektīvā darbinieku aizsardzība uzņēmuma pārejā	181
3.2.1. Kolektīvās aizsardzības priekšrocības salīdzinājumā ar individuālo	181
3.2.2. Pretestība kolektīvajai aizsardzībai	182
3.3. Darbinieku tiesību īstenošanas mehānismi uzņēmuma pārejas gadījumā	185
3.3.1. Darbinieku tiesību aizsardzība ārpus tiesas	186
3.3.2. Darbinieku tiesību aizsardzība tiesā	192
3.3.3. Latvijas juridiskās prakses analīze	201
3.4. Darba tiesu izveide	211

4. DARBINIEKU AIZSARDZĪBAS UZŅĒMUMA PĀREJAS GADĪJUMĀ PILNVEIDE	213
4.1. Pārejas direktīvas normu papildināšana	213
4.1.1. Jēdziena "darbinieks" definējums	214
4.1.2. Daļu atsavinājuma darījumu iekļaušana Pārejas direktīvas tvērumā.....	216
4.2. Kolektīvās darbinieku aizsardzības attīstība un kopīgumu sistēmas izveide	218
4.3. Darba devēju atbildības precizēšana	226
4.3.1. Solidarās atbildības ieviešana	226
4.3.2. Korporatīvās sociālās atbildības veicināšana un Sociālā dialoga likuma izstrāde.....	227
KOPSAVILKUMS	230
PĒCVĀRDS	239
ANNOTATION (angļu valodā)	241
ANNOTATION (franču valodā)	243
IZMANTOTIE AVOTI	245
1. Literatūra.....	245
2. Judikatūra un tiesu prakse	254
3. Juridiskās prakses materiāli	261
4. Citi materiāli	265
5. Tiesību akti	268
6. Avoti internetā	276
PIELIKUMI	277
Darba un uzņēmuma līgumi.....	277
Uzņēmuma pārejas shematiskais attēlojums	278
Darba līgums un līdzīgie līgumi	279
TERMINU SKAIDROJUMI	281

Par grāmatu

Dr. iur. **Kaspars Balodis**

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes profesors
Latvijas Republikas Augstākās tiesas tiesnesis

Irēnas Liepiņas grāmatas "**Darbinieku aizsardzība uzņēmuma pārejas gadījumā**" klajā laišana ir nozīmīgs notikums Latvijas darba tiesībās un tiesību zinātnē kopumā. Monogrāfijas pamatā ir atziņas, kas ietvertas autores promocijas darbā. Minētās atziņas, attīstoties darba tiesībām, būs aktuālas joprojām. Irēnas Liepiņas promocijas darbs tiesību doktora grāda (Dr. iur.) iegūšanai sekmīgi tika aizstāvēts Latvijas Universitātē 2011. gadā. Es, Kaspars Balodis, un Latvijas Universitātes asociētais profesors Dr. iur. Artūrs Kučs, bijām Irēnas Liepiņas promocijas darba vadītāji.

Neraugoties uz panākumiem likuma varas izveidošanā, tiesību jomā Latvijā arī trīsdesmit gadus pēc neatkarības atjaunošanas vēl daudz kas darāms. It īpaši tas attiecas uz tiesību zinātņi, kura joprojām atrodas pabērna lomā. Esošais tiesiskais regulējums par zinātniskās darbības kritēriju nozīmību nenovērtē tās juristu publikācijas, kas latviešu valodā izdotas Latvijā. Mūsu tiesībzinātnieku neatlaidīgais pienesums Latvijas tiesību sistēmai balstās uz entuziasmu un vēlmi no citiem pienākumiem brīvajā laikā rakstiski formulēt, publicēt zināšanās un pieredzē balstītas pētniecības rezultātus. Minētais darbs ir saistīts ar daudzām grūtībām. Zinātniskās atziņas par mūsdienu Latvijas tiesībās nozīmīgiem juridiskiem jautājumiem galvenokārt izmētātas dažādās neliela apjoma publikācijās juridiskajā periodikā, konferenču materiālu krājumos un citur. Viengabalainas monogrāfijas, kurās pilnībā aplūkota kāda tiesību apakšnozare vai tās būtiska daļa, drīzāk ir vispārējās ainas izņēmums. Domājams, ka sadrumstalotība un nenoteiktība tiesību zinātnē mūsu zemē turpināsies vēl ilgus gadus. Tādēļ kā ievērojams sasniegums vērtējama Irēnas Liepiņas apjomīgā monogrāfija, kurā skaidri, visaptveroši un fundamentāli aplūkota nozīmīga tēma – darbinieku aizsardzības problemātika uzņēmuma pārejas gadījumā.

Darba tiesības ir viena no praksē svarīgākajām civiltiesību nozarēm, kuras uzdevums ir darbinieku aizsardzība. Vērā ņemams tas, ka vairums no darb-spējīgajiem ļaudīm pelna iztikas līdzekļus kā darbinieki, atrodoties darba tiesiskajās attiecībās ar darba devēju. Tālab jo īpaši nozīmīgi ir nodrošināt

darbinieku tiesību īstenošanu tajās situācijās, kad uzņēmumu, kurā tie nodarbināti, iegūst cita persona, proti, cits darba devējs.

Dzirdot jēdzienu "uzņēmuma pāreja", juristiem vairumā gadījumu nāk prātā Komerclikuma 20. panta noteikumi par uzņēmuma pārejas komercietiskajiem aspektiem. Tomēr ne mazāk svarīgs ir Darba likuma 117. pants un turpmākie panti par uzņēmuma pāreju, jo dzīvē ir gadījumi, kad Komerclikuma un Darba likuma attiecīgais regulējums mijiedarbojas. Arī Irēna Liepiņa norāda, ka līdz šim praksē visbiežāk uzņēmumu pārejas centrā atrodas ekonomiskie un komercietiskie jautājumi, nepievēršot pietiekamu uzmanību darbinieku aizsardzībai, kas nereti noved pie nelabvēlīgiem rezultātiem gan darbiniekiem, gan uzņēmumam. Jāatzīmē, ka savā monogrāfijā Irēna Liepiņa ir vadījusies no uzņēmuma jēdziena darbtiesiskās izpratnes, neaizmirstot arī komercietiskos aspektus.

Monogrāfijas tēmu izklāstā, kā tas raksturīgs solīdai pētnieciskai publikācijai, autore sistemātiski virzījusies no vispārīgā uz konkrēto. I nodaļā sniegts uzņēmuma pārejas vispārīgs raksturojums, noskaidrojot uzņēmuma pārejas jēdzienu un mērķi, uzņēmuma pārejas kritērijus, pārejas objektu un subjektus, kā arī pārejas veidus un tiesiskos pamatus. Pēc tam II nodaļas ietvaros autore aplūkojusi darbinieku aizsardzības pamatnostādnes uzņēmuma pārejā. Šajā nodaļā aplūkota Eiropas Savienības Padomes 2001. gada 12. marta direktīvas 2001/23/EK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz darbinieku tiesību aizsardzību uzņēmumu, uzņēmējsabiedrību vai uzņēmumu vai uzņēmējsabiedrību daļu īpašnieka maiņas gadījumā (Pārejas direktīva) ietekme un abas pamatnostādnes, proti, tieša darba tiesību un pienākumu pāreja un darba devēja prettiesiska uzteikuma aizliegums. Grāmatas III nodaļā iztirzāta darbinieku aizsardzības pamatnostādņu īstenošana, uzsverot darbinieku un to pārstāvju informēšanas un konsultēšanas nozīmi, darbinieku individuālo un kolektīvo aizsardzību, kā arī darbinieku tiesību īstenošanas mehānismi uzņēmuma ietvaros un ārpus tā, tostarp tiesā. Pēdējā, IV nodaļā ietverti priekšlikumi darbinieku aizsardzības pilnveidei uzņēmuma pārejas apstākļos, uzsverot Pārejas direktīvas papildināšanas, kā arī darbinieku atbildības precizēšanas nozīmi. Monogrāfijā paustās atziņas, secinājumi un priekšlikumi kodolīgā formā apkopoti kopsavilkumā.

Kopumā Irēnai Liepiņai izdevies veiksmīgi sasaistīt kopā Latvijas, Eiropas Savienības, ārzemju, starptautisko darba tiesību teorijas un prakses atziņas, paust patstāvīgus secinājumus un ieteikumus un uz šī pamata radīt oriģinālu zinātniski pētniecisku darbu ar paliekošu vērtību. Ievērojams ir arī monogrāfijā izmantotās literatūras un tiesu prakses avotu skaits. Pēdējais it īpaši attiecas

uz Eiropas Savienības tiesas judikatūru. Neraugoties uz grāmatā aptverto darba tiesību tematu sarežģītību, tās teksts ir lasītājam viegli uztverams.

Irēnas Liepiņas monogrāfija "**Darbinieku aizsardzība uzņēmuma pārejas gadījumā**" kā vērtīga lasāmviela un izziņas avots būs ļoti noderīga gan esošajiem, gan topošajiem juristiem, gan arī ikvienam, kam praktiskā darbā vai kādā dzīves situācijā jāsaskaras ar šajā grāmatā aplūkoto darbinieku aizsardzības jautājumiem uzņēmuma pārejas apstākļos.

Dr. iur. **Aivars Lošmanis**,
zvērināts advokāts

Ceļu pie lasītājiem uzsākusi Dr. iur. Irēnas Liepiņas monogrāfija "Darbinieku aizsardzība uzņēmuma pārejas gadījumā" – viens no pēdējo gadu apjomīgākajiem un fundamentālākajiem pētījumiem darba tiesībās. Nenoliedzami, šāda tēma ir izaicinājums jebkuram tiesību zinātniekiem, tomēr autore ar to tikusi galā spīdoši.

Mūsdienās uzņēmumu iegāde un dažādu veidu reorganizācija ir neatņemama dinamiskas ekonomiskās vides sastāvdaļa, ko veic ar mērķi nostiprināt to pozīcijas tirgū un sekmēt konkurētspēju. Tomēr nav noliedzams, ka viena no uzņēmumu lielākajām vērtībām ir to darbinieki. Līdz ar to, kā pamatoti uzskata autore, likumdevējam uzņēmuma pārejas gadījumā jāveicina darba tiesisko attiecību turpināšanās, stabilitāte un ekonomiski pamatotu darba vietu saglabāšana vismaz tādā pašā kvalitātē kā pirms uzņēmuma pārejas. Tas ir būtisks sociālpolitiskais uzstādījums, kas jāievēro gan likumdevējam, gan arī tiesām to praksē. Taču, no otras puses, jautājums par uzņēmumu pārejas kritērijiem praksē bieži vien izrādās ir "ciets rieksts" gan teorētiķiem, gan praktiķiem. Autores pienesums šo problēmu risinājumā ir ievērojams – monogrāfijā sīki analizēti gan darbtiesiskie, gan komercietiesiskie uzņēmumu pārejas aspekti un sniegti vērā ņemami priekšlikumi. Piemēram, visnotaļ interesants un diskutējams ir autores priekšlikums par uzņēmumu pārejas jēdziena paplašināšanu, to attiecinot arī uz tāda daudzuma kapitāla daļu un akciju iegādi, kas to ieguvējam nodrošina saimniecisku kontroli komercsabiedrībā.

Monogrāfija satur bagātīgu izziņas materiālu par Eiropas Savienības, kā arī citu valstu tiesisko regulējumu. Darbā ir arī veikta izvērsta tiesu prakses analīze. Izpētes rezultātā monogrāfijā sniegti vērā ņemami un būtiski priekšlikumi tiesiskā regulējuma pilnveidošanai, lai aizsargātu darbinieku intereses – solidāra uzņēmuma ieguvēja un nodevēja atbildības ieviešana, koplīgumu instrumenta izmantošana u.c. Autores veiktās izpētes rezultāti un atziņas var tikt izmantotas gan likumdevēja līmenī, uzlabojot un pilnveidojot tiesisko regulējumu, gan arī tiesu praksē. Monogrāfija iesakāma jebkuram – gan praktizējošiem juristiem, gan arī tieslietu studentiem, kuri īpaši interesējas par darba tiesību problemātiku.